

NOTÍCIES

VII Seminari d'Estudis Medievals.
«*Ciutat és congregació concordant de moltes persones*».
La ciutat medieval i les seves gents

Allegoria degli Effetti del Buon Governo in Città, Ambrogio Lorenzetti (1338-1339), Sala dei Nove, Palazzo Pubblico, Siena. Font: Wikimedia Commons.

Els dies 8 i 15 de març de 2019 se celebrà el VII Seminari d'Estudis Medievals «*Ciutat és congregació concordant de moltes persones*». *La ciutat medieval i les seves gents*, activitat emmarcada en el projecte de recerca *La casa medieval. Materiales para su estudio en Mallorca* (HAR2016-77032-P, MINECO/AEI/FEDER, UE), dirigit per la Dra. Tina Sabater (UIB) i en el qual hi col·laboren membres del GRESMED juntament amb altres professors i especialistes en el tema.

Aquesta edició es va plantejar com a continuïtat del VI Seminari el qual es va centrar en els aspectes més físics de la ciutat. En el VII es va continuar amb l'examen de les urbs medievals però analitzant-ne aspectes de naturalesa més intangible. En especial els vinculats als grups socials i col·lectius que contribuïren a la configuració i el desenvolupament de la vida urbana. La citació de Francesc Eiximenis a *Lo Crestià* «*Ciutat és congregació concordant de moltes persones*» testimonia que fou un espai de convivència i interacció d'una variada multitud de gent, des dels estaments més pobres fins a les elits socials. A la vegada aquests foren els generadors directes de la part més visible de les ciutats, els vestigis de la qual acrediten l'important paper dels promotors i artistes en la seva crecció, transformació i embelliment.

Al llarg de les dues sessions dutes a terme a l'Arxiu del Regne de Mallorca, reconeguts investigadors d'universitats nacionals, internacionals i també de la UIB, ens aproparen als grups socials que configuren la vida urbana a la baixa edat mitjana, a partir d'una perspectiva interdisciplinària. Els temes vinculats amb qüestions historicoartístiques foren desenvolupats per la Dra. Giovanna Valenzano, el Dr. Andrea Pala, la Dra. Tina Sabater i les Dres. Cerdà i Juan.

Giovanna Valenzano (*Università degli Studi di Padova*) explicà l'important paper exercit per les dones en la promoció artística del Veneto. Valenzano incidí en la tipologia de peces que finançaren, els modes de representació de les donants, l'estament social al qual pertanyien, els motius que les dugueren exercir la promoció i la vessant religiosa i devocional que s'amagava al darrera d'aquesta pràctica.

Andrea Pala (*Università degli Studi di Cagliari*) se centrà en l'art i l'arquitectura dels franciscans i les clarisses a les ciutats de la Sardenya medieval. A més, analitzà les estructures conservades i els vestigis d'aquelles gairebé desaparegudes, però de les quals encara es poden entreveure certes traces en construccions d'èpoques posteriors. Igualment, féu una panoràmica dels objectes artístics de diversa tipologia i funció vinculats a aquestes ordes religioses.

Per la seva banda, Tina Sabater (UIB) presentà un elenc dels pintors i bruixolers a la Mallorca baixmedieval. Sabater incidí en la seva identitat, les característiques i particularitats de cada ofici, la concentració del millors tallers i artesans en la ciutat i la incidència exercida sobre la societat del moment. D'altra banda, analitzà quins foren els principals promotors i clients de pintors i bruixolers, així com la relació que es podria establir entre el tipus d'obres adquirides i el seu estament social.

Finalment, Magdalena Cerdà i Antònia Juan tractaren els col·lectius dels fusters i picapedrers: els artesans que construïren la ciutat. L'anàlisi es va estructurar a partir d'una triple vessant que es correspondria a les principals tipologies arquitectòniques empreses pels professionals del sector (cases, castells i esglésies). El discurs es basà en fonts documentals i en restes materials, fent especial incidència en aquelles vinculades a la casa medieval.

Quant als estudis històrics, el Dr. Jesús Brufal (Universitat de Lleida) presentà la ciutat islàmica i les elits urbanes a la frontera superior d'Al-Àndalus entre els segles IX i XII. El seu discurs es va basar primordialment en les fonts arqueològiques i també documentals, juntament amb la prospecció de les estructures arquitectòniques conservades per tal d'establir conclusions sobre la importància de les famílies dirigents en la configuració urbana.

La intervenció de la Dra. Maria Barceló Crespi (UIB) se centrà en els oficis de la mar, a partir de fonts documentals i de la toponímia. Aquesta darrera és encara avui testimoni de la importància que tingueren aquests col·lectius en la configuració urbana del raval de mar, així com també foren els responsables de conferir a aquest barri la idiosincràsia que el caracteritza.

Per la seva banda, el Dr. Antoni Mas (UIB), a partir de fonts arxivístiques, presentà el tema de l'esclavatge a la Mallorca medieval. L'historiador oferí una panoràmica general de les condicions en què es desenvolupava el dia a dia dels esclaus i dels vincles que mantenien entre ells. Així mateix, exposà el tipus de relacions mantingudes amb els seus propietaris: condicions de la compravenda, distinció de tasques en funció del gènere, càstigs per motiu de fuga, requisits per assolir la llibertat, etc.

En relació als estudis literaris, la Dra. Antònia Carré (Universitat Oberta de Catalunya) exposà les arrels científiques de la misogínia a través de la literatura medieval. En aquest sentit es basà en textos mèdics, novel·les, poesia, i escrits religiosos varis. Per la seva banda, el Dr. Gabriel Ensenyat (UIB), analitzà la figura del mercader a l'obra literària de Ramon Llull. En especial, la manera en què aquest agent social —que tanta importància assolí a les ciutats costaneres medievals—, fou vist en una etapa inicial (segle XIII) abans d'assolir l'espèndor i riquesa que caracteritzaran aquesta figura a la baixa edat mitjana.

Per concloure, volem expressar des d'aquí el nostre agraïment a la Universitat de les Illes Balears, concretament a la Facultat de Filosofia i Lletres, i al Servei d'Activitats Culturals que han donat el suport econòmic i han gestionat els aspectes de caire més burocràtic i administratiu. Altrament, volem agrair a

l'Arxiu del Regne de Mallorca que ens prestés l'espai per a la celebració del seminari i a la l'Associació d'Historiadors de la Corona d'Aragó (HISCOAR) que valorà la nostra iniciativa amb el segell de qualitat de l'Associació. Per descomptat, agraïm a tots els ponents i assistents, últims responsables de l'èxit d'aquesta iniciativa.

Magdalena Cerdà Garriga

Antònia Juan Vicens

Universitat de les Illes Balears

Grup de Recerca en Estudis Medievals (GRESMED)